

Jokioisten kunnan varhaiskasvatussuunnitelma

Jokioinen
1873

Sisällysluettelo

1. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

- 1.1. Varhaiskasvatussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen 1
- 1.2. Paikalliset erityispiirteet ja varhaiskasvatuksen järjestämisen tavat 2
- 1.3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma..... 2
- 1.4. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus 3

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

- 2.1. Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot 4
- 2.2. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua 4
- 2.3. Arvoperusta 5
- 2.4. Oppimiskäsitys 7

Tämä on vielä kesken!!!

1. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma laadittiin valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen suunnitelma tarkoittaa valtakunnallisia perusteita, mutta ei sulje pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämiä tavoitteita tai sisältöä. Varhaiskasvatussuunnitelma on lähtökohta pedagogiselle toiminnalle.

Jokioisten kuntaan perustettiin työryhmä laatimaan paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Työryhmään kuului edustajia eri ammattiryhmistä: perhepäivähoitajia, perhepäivähoidon päällikkö, lastentarhanopettajia, päivähoitajia, vastaavat lastentarhanopettajat sekä kiertävä erityislastentarhanopettaja.

Työryhmän jäsenet keskustelivat varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä myös omissa työyksiköissään, jotta saatiin koottua kattavasti koko varhaiskasvatushenkilöstön näkemykset. Varhaiskasvatuksen asiakkaina olleet lapset ja heidän huoltajansa osallistettiin kyselyn avulla paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen.

Lapsille tärkeitä asioita olivat leikki, kaverit ja ulkoilu. Huoltajien vastauksissa tärkeimmiksi koettiin turvallisuus ja luotettavuus, leikki, sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot, ryhmässä toimiminen, ulkoilu ja liikunta, avoin yhteistyö ja kasvatuksellinen tuki. Esille nousi myös tasavertaisuus, hyvät tavat, kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen, rajat ja läheisyys sekä omatoimisuuden tukeminen. Lapsen aito kuuleminen on tärkeää, lapsen mielipide huomioidaan ja tätä kautta itseluottamus ja taito ilmaista itseään kasvavat.

Suunnitelman työskentely käynnistettiin koko varhaiskasvatushenkilöstölle suunnatulla Pedagogiikka vahvemmaksi -koulutuksella. Koulutus toteutettiin prosessiluontoisesti kolmessa osassa marraskuun 2016 ja syyskuun 2017 välisenä aikana.

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmasta. Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä.

Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään yksikkö- ja yksilökohtaisesti myös lasten ja heidän huoltajiensa kanssa käytävien päivittäisten keskustelujen pohjalta.

1.2 Paikalliset erityispiirteet ja varhaiskasvatuksen järjestämisen tavat

Kunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on huomioitu muut paikalliset suunnitelmat: seutukunnallinen esiopetussuunnitelma, perusopetuksen opetussuunnitelma, seutukunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, seutukunnallinen kotoutumissuunnitelma ja koko varhaiskasvatuksen yhteinen Kiusaamisen ehkäisy -suunnitelma.

Paikallisia erityispiirteitä: Jokioisten kunta on kaunis, vihreä kunta Loimijoen varrella. Meillä on loistavat mahdollisuudet tarjota lapsille luonnon kokemista, sen arvostamista ja siitä nauttimista. Tärkeänä pidämme, että lapset oppivat tuntemaan kotiseutunsa, kokevat kotiseuturakkautta ja saavat "juuret" omassa asuinkunnassaan. Monipuolisia liikuntamahdollisuuksia päiväkotien ja perhepäivähoitopaikkojen lähellä ovat esimerkiksi metsät, Kartanonpuisto, Elonkierto, Loimijoen varren alueet; luontopolku, bulevardi ja Ferrarianpuisto.

Kulttuurihistoriallisiin kohteisiin ja maisemiin on mahdollisuus tutustua jo varhaiskasvatuksessa. Näitä ovat muun muassa Tapulimakasiini, Kartanon alueet, pappilan museo, museorautatie ja Suomen vanhin käytössä oleva puukirkko.

1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (lapsen vasu) on pedagoginen asiakirja, joka on varhaiskasvattajien työväline. Päiväkodissa sen laadinnasta vastaa lastentarhanopettajan kelpoisuuden omaava henkilö ja perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja käyttäen perhepäivähoidon päällikkönä olevan lastentarhanopettajan asiantuntijuutta. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa. Lapsen mielipiteet ja toiveet selvitetään ja huomioidaan. Tarvittaessa suunnitelman laatimiseen osallistuvat muut lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat. Lapsen vasun lähtökohtana ovat lapsen etu ja tarpeet.

Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua perhepäivähoidossa tai päiväkodissa. Lapsen jatkaessa varhaiskasvatuksessa uusi suunnitelma laaditaan pääsääntöisesti toimintakauden alussa syksyllä ja sen tavoitteiden toteutumista arvioidaan keväällä, toimintakauden lopulla. Tarvittaessa tehdään väliarviointeja.

Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet ja mielenkiinnonkohteet sekä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet ja toimenpiteet. Lapsen vasun tavoitteet linkitetään osaksi ryhmän tavoitteita, eli jokaisen yksilön tavoitteet huomioidaan osana ryhmän toimintaa. Kasvattaja/kasvattajat ovat vastuussa lapsen vasuun kirjattavien pedagogisten ja lapsen hyvinvointiin liittyvien tavoitteiden sekä toimenpiteiden toteuttamisesta.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki ja sen toteuttaminen. Jos lapsella on pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkettä hoitoa hoitopäivän aikana, laaditaan lapselle lääkehoitosuunnitelma osana varhaiskasvatussuunnitelmaa.

1.4 Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Tällä hetkellä Jokioisten kunnassa ei toteuteta vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot

Jokioisilla kunnallista varhaiskasvatusta tarjotaan perhepäivähoidossa sekä Teerimäen ja Mäntypuiston päiväkodeissa. Varhaiskasvatusta on mahdollista saada osapäiväisenä, osaviikkoisena, kokopäiväisenä sekä vuorohoitona. Varhaiskasvatus on suomenkielistä.

Päiväkodeissa ryhmät pyritään muodostamaan pedagogisesti tarkoituksenmukaisiksi huomioiden lasten ikä, kehitystaso, sisarusuhteet ja tuen tarve. Lisäksi ryhmää voidaan jakaa pienryhmiin huomioiden lasten yksilölliset tavoitteet ja mielenkiinnon kohteet. Päiväkodissa lastentarhanopettajat, päivähoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä, kuitenkin kokonaisvastuu toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta sekä arvioinnista ja kehittämisestä kuuluu lastentarhanopettajalle.

Perhepäivähoidossa varhaiskasvatusta toteutetaan hoitajan kotona. Perhepäivähoitaja vastaa oman lapsiryhmänsä toiminnasta. Perhepäivähoidon johtaminen tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen välillä tehdään yhteistyötä lasten varahoitopaikkojen järjestämisessä. Varhaiskasvatushenkilöstön osaamista kehitetään koulutuksilla. Jokioisilla varhaiskasvatuksen tehtävien ja yleisten tavoitteiden toteutuksessa voimavarana on kasvattajien moniammatillinen yhteistyö.

2.2 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Lapsen siirtyessä kotoa varhaiskasvatukseen (perhepäivähoitoon tai päiväkotiin) tai varhaiskasvatuksen sisällä molemminpuolinen tiedonsiirto varhaiskasvatukseen ja huoltajien välillä lapsesta on tärkeää lapsen hyvän aloituksen sekä hyvinvoinnin turvaamiseksi. Varhaiskasvatuspaikkapäätöksen ohessa huoltajalle/huoltajille toimitetaan "Tiedoksi lapsesta ja lapsen arjesta" -lomakkeisto sekä varhaiskasvatuspaikan esite. Lomakkeet täytetään

kotona ennen lapsen tutustumista uuteen varhaiskasvatuspaikkaansa. Lomakkeet käydään läpi lapsen tutustumiskäynnillä. Huoltajille annetaan tietoa kunnan varhaiskasvatussuunnitelmasta.

Lapsen siirtyessä perhepäivähoidosta toiseen perhepäivähoitoon, päiväkotiin tai esiopetukseen, perhepäivähoitaja toimittaa lasten vasut perhepäivähoidon päällikölle, joka siirtää vasut lapsen uuteen varhaiskasvatuspaikkaan. Kun lapsi siirtyy päiväkodin ryhmästä toiseen, päiväkodista toiseen tai päiväkodista esiopetukseen, ryhmän lastentarhanopettaja huolehtii tiedonsiirrosta. Tarvittaessa tiedonsiirroissa on mukana kiertävä erityislastentarhanopettaja. Näissä siirtymävaiheissa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa.

Siirtymävaiheissa tavoitteena on lapsen hyvinvointi sekä eheä kehityksen ja oppimisen polku.

2.3 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäemyksiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyuden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoi-
keuksien toteutumiselle.

Jokioislaisen varhaiskasvatuksen arvopohja

Varhaiskasvatuksessamme korostetaan lapsen kohtaamista ja aikuisen aktiivista läsnäoloa lapselle emotionaalisesti ja fyysisesti turvallisessa ympäristössä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Lapselle taataan kasvun rauha ja aikaa olla lapsi: kasvattaja huomioi lasten erilaiset temperamentit sekä kasvun ja kehityksen omatahtisuuden. Kasvattajan vastuulla on arjen kiireettömyys: annetaan aikaa ja tilaa lapsen leikille. Perushoito- ja siirtymätilanteet toteutetaan pienissä ryhmissä tai yksilöllisesti. Näin lapset välttyvät turhalta odottelulta ja jonotukselta. Varhaiskasvattajan tulee olla sensitiivinen havaitsemaan ryhmän jokaisen lapsen vahvuudet, mielenkiinnonkohteet ja tarpeet. Lapsella on oikeus ilmaista itseään niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on sekä tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Varhaiskasvattajan tehtävänä on tukea lapsen kasvua ihmisyyteen: toisten kunnioittamiseen, erilaisuuden ymmärtämiseen ja hyväksymiseen sekä huolehtia kaikkien tasa-arvoisesta kohtelusta. Erilaiset kulttuuritaustat ja niiden huomioiminen edistävät lasten suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden hyväksymistä. Jokaisella lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä kehittää taitojaan ja tehdä valintoja sukupuolesta, syntyperästä ja kulttuuritaustasta riippumatta. Kiusaamista ennaltaehkäistään jatkuvalla havainnoinnilla, ohjaamisella ja tilanteisiin puuttumisella sekä yhteistyöllä huoltajien kanssa.

Jotta jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi, varhaiskasvattajan tulee suhtautua kaikkien lasten perheisiin tasa-arvoisesti ja yksilöllisesti huomioiden perheiden erilaisuus ja moninaisuus.

Lasta ohjataan terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin: ravinto, lepo, liikunta, sosiaaliset suhteet, tunnetaidot, esteettinen ajattelu ja kestävä kehitys. Jokioisten päiväkodeille on myönnetty Makuaakkoset -diplomi, joka on tunnustus ravitsemuksellisesti, kasvatuksellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä päiväkotiruokailun edistämisestä. Lapselle mahdollistetaan tarvittava päivittäinen lepoaika. Huolehditaan lasten päivittäisestä liikunnasta sekä sisä- että ulkotiloissa hyödyntäen lähiympäristön luontoa ja moninaisia liikuntamahdollisuuksia. Lasta autetaan kehittämään tunnetaitojaan ja muodostamaan vertaissuhteita. Jokaisen lapsen tulee kokea kuuluvansa ryhmään.

2.4 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja

toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuritaustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Jokioislaisen varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys

Varhaiskasvatuksessamme oppimisessa lähdetään ajatuksesta, mitä lapsessa jo on. Lapsen oppimista edistetään kokopäiväpedagogiikalla lapsen vahvuudet huomioiden. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Myönteinen, turvallinen ilmapiiri ja osallisuuden kokeminen vertaisryhmässä tukevat lasten oppimista ja onnistumisen iloa. Tuetaan lasten uteliaisuutta ja halua oppia uutta. Innostetaan lapsia ihmettelemään, kysymään ja tutkimaan sekä havainnoimaan. Keskustellaan lasten kanssa ja etsitään yhdessä vastauksia mieltä askarruttaviin asioihin. Opitaan yhdessä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Leikkiä hyödynnetään uuden oppimisessa. Ymmärretään myös leikin itseisarvo lapselle. Lapsilla tulee olla runsaasti aikaa omaehtoiselle leikille. Aikuisen tehtävänä on havainnoida sekä ohjaamisellaan rikastuttaa leikkiä.

2.5 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta perustuen koulutukseen ja työkokemukseen sekä henkilöstön yhteistä ymmärrystä siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää. Henkilöstön yhteisen ymmärryksen saavuttamiseksi Jokioisten varhaiskasvatuksessa laaditaan tiimisopimukset aina toimintakauden alkaessa. Ryhmissä laaditut tiimisopimukset tukevat kasvatuksen, opetuksen ja hoidon pedagogisten tavoitteiden toteutumista. Tiimisopimuksien tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti koko toimintakauden ajan.

Kasvatus, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden ja ne painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet sekä lasten yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille, laaja-alaiselle osaamiselle ja pedagogiselle toiminnalle asetetut tavoitteet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen ovat keskeinen osa lapsen päivää. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina

samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

2.6 Laaja-alainen osaaminen

Kuvio 1. Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus 2017.

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten lapset käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteke sekä kansalaisyhteiskunnan toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu

läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin.

Ajattelu ja oppiminen

Tavoitteet: Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Rohkaistaan lasta omaan ajatteluun. Rakennetaan lapsen oppimisympäristö omaa ajattelua tukeväksi. Annetaan aikaa miettiä itse. Ei anneta valmiita ratkaisuja. Aikuinen antaa ohjaavia kysymyksiä lapselle, jotta oma ongelmanratkaisu etenee. Kannustetaan lapsia pohtimaan asioita yhdessä. Opetetaan, että on monia erilaisia mielipiteitä/ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Huomioidaan erilaiset oppijat. Oppimisen ilolle annetaan tilaa.

Päivittäinen fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Jokioisten varhaiskasvatusyksiköissä lasten kanssa ulkoillaan pitkäkestoisesti päivittäin hyödyntäen varhaiskasvatuspaikan pihaa ja lähiympäristöä, kuten metsiä, urheilukenttää, leikkikenttiä, Kartanonpuistoa ja Elonkiertoa. Lasten fyysistä aktiivisuutta tuetaan myös sisätiloissa esim. satujummat, temppuradat ja tanssiminen sekä liikunnalliset pelit ja leikit, laulut ja lorut.

Toiminnan pedagoginen dokumentointi sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omaan kykyihinsä.

Arviointi: Aikuisten työskentelyä pitää systemaattisesti arvioida: "Miten olen viikon aikana edistänyt lasten omaa ajattelua?"

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Tavoitteet: Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan turvallisuutta vertaisryhmässä tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa.

Tutustutaan omaan kulttuuriperintöömme leikkien, lorujen, laulujen, tarinoiden, juhlien sekä perinneruokien avulla. Varhaiskasvatusyksiköillä on myös mahdollisuus vieraillla oman kunnan historiallisesti merkittävissä kohteissa.

Rohkaistaan lapsia tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Tutustutaan erityisesti omassa varhaiskasvatussyksikössä olevien lasten kulttuureihin. Ohjataan lapsia asettumaan toisen asemaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia näkemyksiä. Kasvattaja on itse esimerkkinä lapsille. Kasvattaja tiedottaa omat asenteensa ja toimii ammatillisesti. Lapset omaksuvat myönteiset ja kielteiset asenteet aikuisilta.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Tavoitteet: Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

YK:n lapsen oikeuksien mukaan lapsella on oikeus kasvaa ilmapiirissä, jossa hän saa tuntea hellyyttä ja turvallisuutta. Häntä on suojeltava kaikelta laiminlyönniltä, julmuudelta ja väärinkäytöltä. Lapsen tulee saada nauttia erityistä turvaa, huolenpitoa ja suojelua. Aikuisten tehtävänä on suojella lasta kasvua haittaavilta vaikutteilta ja ärsykeiltä. Aikuisen tehtävänä on ohjata lasta tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden ja sisältöjen turvalliseen käyttöön. Lapselle annetaan turvataitokasvatusta: Lapsen itsearvostusta ja itseluottamusta vahvistetaan. Hänelle opetetaan ikä ja kehitystaso huomioiden, miten hän voi pitää huolta turvallisuudestaan, puolustaa itseään ja pitää huolta rajoistaan. Lapsia ohjataan kertomaan huolistaan luotettavalle aikuiselle.

Tunnetaitojen harjoittelu on osa varhaiskasvatuksen jokapäiväistä arkea. Nimetään erilaisia tunteita. Mietitään, miltä tunteet tuntuvat ja miten niitä voi käsitellä. Opetellaan tunnistamaan myös toisten tunteita. Tunnetaitoharjoitteilla tuetaan itsesäätelytaitojen sekä sosiaalisten taitojen kehittymistä ja vahvistetaan lapsen itsetuntoa. Nämä edistävät lasten tasavertaisia kaverisuhteita.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Erilaisia taitoja harjoitellaan, kuten arkielämän säännöllistä rytmiä, lepoa, pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista sekä vastuulista ja turvallista liikuttamista lähiluonnossa ja liikenteessä.

Lasta ohjataan terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Jokioisten päiväkoille on myönnetty Makuaakkoset -diplomi, joka on tunnustus ravitsemuksellisesti, kasvatuksellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävän päiväkotiruokailun edistämisestä. Lapsille opetetaan hyviä ruokatapoja, heitä kannustetaan totuttelemaan uusiin makuihin, heille opetetaan jätteiden lajittelua biojätteisiin ja sekajätteisiin. Aikuinen on ruokailutilanteessa esimerkkinä lapselle.

Lasta ohjataan huolehtimaan yhteisistä ja omista tavaroista sekä rakennetusta ja rakentamattomasta ympäristöstä. Lapsen kanssa harjoitellaan kierrätystä arjen tilanteissa. Toiminnassa hyödynnetään kierrätysmateriaaleja.

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tavoitteet: Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito

Monilukutaitoon tutustutaan arjen tilanteissa varhaislapsuudesta lähtien. Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Se on kyky hankkia, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoja eri muodoissa ja erilaisten välineiden avulla. Varhaiskasvatuksessa kiinnitetään huomiota eri aistikanavien käyttöön monilukutaidon kehittymiseksi. Lapsi tunnistaa useita logoja, symboleita ja merkkejä jo ennen varsinaista peruslukutaitoa. Monilukutaidon kehittämiseksi varhaiskasvatuksessa perustana on puheen tuottamista ja ymmärtämistä tukevat keinot, kuten: sanavaraston rikastuttaminen, asioiden ja esineiden nimeäminen, kerronta, saduttaminen, kirjat, loruttelu, riittäily, laulaminen, rytmitys, musiikki sekä kuvien monipuolinen käyttö arjen havainnollistamisen tukena esimerkiksi päiväohjelmassa. Lisäksi arjessa opetellaan myös kirjaimia ja numeroita, lukujonotaitoja ja vertailua.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on osa monilukutaitoja. Varhaiskasvatuksessa lapselle annetaan valmiuksia tieto- ja viestintäteknologisen lukutaidon kehittymiseen.

Tietoteknologiset laitteet tuovat lasten toiminta- ja oppimisympäristöön uusia mahdollisuuksia. Kasvattaja ohjaa lasta laitteiden turvalliseen ja monipuoliseen käyttöön lapsen kehitystason mukaisesti. Jokioisilla päiväkotien käytössä on tablet -tietokoneita. Lasten kysymyksiin voidaan yhdessä etsiä vastauksia tietoteknisiä laitteita käyttäen.

Esimerkkejä digitaalisten ympäristöjen käytöstä varhaiskasvatuksessa:

- Lapset itse ottamassa valokuvia
- Lapsi valitsemassa itsestään tulostettavia kuvia tietokoneelta
- Lapsi valitsemassa värityskuvaa tietokoneelta
- Lapsiryhmän kuvat jatkuvassa "näyttelyssä" seinällä tai digikehyksissä
- Digitaalinen dokumentointi lapsen ja lapsiryhmän toiminnassa.
- Aikuisten ja lasten itse tuottamat kuvat ja videot ja niiden yhdessä katsominen.
- Laulujen etsiminen ja opettelu
- Eläinten ja niiden äänien tunnistaminen
- Sähköinen oppimateriaali kuten kirjat ja pedagogiset pelit

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Tavoitteet: Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Sensitiivisellä varhaiskasvattajalla on herkkyys kuulla ja nähdä lasten aloitteita ja tarttua niihin sekä hyödyntää niitä pedagogisessa toiminnassa. Lapselle annetaan mahdollisuus harjoitella oman mielihiteensä ilmaisemista turvallisessa kasvuympäristössä. Lapsi tulee kuulluksi ja saa kokemuksen siitä, että voi vaikuttaa ja osallistua omassa yhteisössään.

Arjen suunnitelmiin jätetään väljyyttä, joka mahdollistaa toiminnassa lasten aloitteisiin vastaamisen. Vastuu toiminnan pedagogisesta suunnittelusta ja toteutuksesta on varhaiskasvattajalla. Pienryhmissä lasten osallisuus ja vaikuttaminen korostuu. Osallisuus muuttaa muotoaan lapsen iän mukaisesti. On erityisesti huomioitava, että temperamentiltaan ujojen ja hiljaisten lasten osallisuus toteutuu.

Osallisuuden tasot (Sanna Parrilan luento 12.11.2016):

5) TASO: Lapset jakavat vallan ja vastuun päätöksentekoprosessissa - ero tasojen neljä ja viisi välillä vähemmän selkeä, lasta ei saa syyllistää väärästä valinnasta! Tärkeää tiedostaa, mikä on lapsen kannalta myönteistä valtaa ja vastuuta!

4)TASO: Lapset otetaan mukaan suunnitteluun ja päätöksentekoprosessiin - aikuinen luovuttaa osan vallastaan, mutta kantaa vastuun päätöksistä, yhteinen suunnittelu, neuvottelu, vaikutusten pohdinta, demokraattisuus ja sitoutuminen.

3)TASO: Lasten mielipiteet otetaan huomioon - aloitteisiin reagoiminen (myös sanattomat), ei tarkoita, että kaikkien toiveet tulevat aina huomioduksi, neuvottelu ja perustelu, toiminnan väljyys vs. tiukka struktuuri.

2)TASO: Lapsia tuetaan ilmaisemaan näkemyksiään - kiinnitetään huomio myös syihin, miksi kaikki lapset eivät ilmaise mielipiteitään, mitkä ovat lapsille luontaisimpia tapoja tuoda mielipiteitään näkyville, kehitetään ilmaisua vahvistavia toimintamuotoja.

1)TASO: Lapset tulevat kuulluksi - 1) kasvattajan halu ja valmius, 2) kuulluksi tulemisen mahdollistaminen toiminnassa ja toiminnan rakenteissa, 3) lasten mahdollisuus ilmaista itseään ja tulla kuulluksi koko tiimin/ työyhteisön vakiintuneena toimintaperiaatteena.

Jokioinen
1873

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Varhaiskasvatuksen kehittyvä toimintakulttuuri

Kuvio 2. Varhaiskasvatuksen kehittyvä toimintakulttuuri. Opetushallitus 2017.

Meidän toimintakulttuuriimme on kokonaisuus, johon vaikuttavat 1) arvot ja periaatteet, 2) työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinta, 3) oppimisympäristöt ja työtavat, 4) yhteistyö ja sen eri muodot, 5) vuorovaikutus ja ilmapiiri, 6) henkilöstön osaaminen, ammatillisuus ja kehittämisyhteisö, 7) johtamisrakenteet ja käytännöt sekä 8) toiminnan organisointi, suunnittelu toteuttaminen ja arviointi.

Kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista ja työtavat pitää pystyä perustelemaan pedagogisesti. Henkilöstön tulee tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyä mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatustyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Henkilöstö sitoutuu yhteisiin tavoitteisiin, jotka sovitaan toimintakauden alussa. Kaikki ryhmät tekevät tiimisopimukset omissa ryhmissä sekä yhteiset sopimukset päiväkodeissa. Sopimuksessa sovitaan toimintatavat arjen eri tilanteisiin.

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa:

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys vai ei. Toimintakulttuurin kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Toimintakulttuurissamme näkyy yhdessä tekemisen ilo. Lapsen etu on kaiken kehittämisen lähtökohta.

Toimintakulttuuriin vaikuttaa keskeisesti pedagogiikan johtaminen. Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä. Päivittäiset keskustelut osana arviointia ja kehittämistä.

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Henkilöstö sitoutuu yhteisiin tavoitteisiin, jotka sovitaan toimintakauden alussa. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Päiväkodissa ja perhepäivähoidossa kirjataan tiimisopimukset osaksi ryhmävasua omissa ryhmissä. Sopimuksessa sovitaan toimintatavat arjen eri tilanteisiin ja niihin sitoudutaan. Toimintakulttuurin kehittyminen mahdollistuu vain turvallisessa ilmapiirissä.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvattajan päivittäisen itsearvioinnin, lapsiryhmän toiminnan jatkuvan arvioinnin sekä lapsilta saadun palautteen pohjalta kehitetään varhaiskasvatuksen toimintaa. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyn-tää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käy-töstä.

Varhaiskasvatuksen yhteisössä henkilöstö ja lapset oppivat yhdessä ja toisiltaan. Erilai-sille mielipiteille ja tunteille annetaan tilaa ja kaikkia kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Yhteisössä arvostetaan kunnioit-tavaa ja huomaavaista käytöstä ja yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vah-vistavat yhteisöä. Henkilöstö arvioi omaa toimintaansa, jakaa tietoa ja osaamistaan sekä samalla kehittyä ammatillisesti. Huoltajilta ja muilta yhteistyötahoilta saatu palaute edistää yhteisön oppimista. Henkilöstö kannustaa huoltajia antamaan palautetta ja pyrkii vastaa-maan palautteeseen mahdollisuuksien mukaan. Toimintaa arvioidaan yhteisesti säännöl-lisin väliajoin.

Varhaiskasvatuksessa lapset ja kasvattajat toimivat yhteisönä, jossa opitaan yhdessä ja toinen toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Tuntei-den nimeäminen, tunnistaminen ja hyväksyminen on tärkeää. Lapsia kannustetaan jaka-maan omia ajatuksiaan ja kokeilemaan uusia toimintatapoja. Opetetaan heitä kuuntele-maan toisen mielipiteitä ja hyväksymään ne, vaikka ne eroaisivatkin omista mielipiteistä. Kaikkia yhteisön jäseniä, lapsia ja aikuisia kannustetaan yrittämiseen ja sinnikkyuteen. Onnistumiset palkitsevat koko yhteisöä! Epäonnistumisesta ei lannistuta eikä lannisteta, vaan kannustetaan yrittämään uudelleen. Pohditaan voiko tavoitteen saavuttamiseksi tehdä jotain toisin. Hyödynnetään kaikki kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksista kerätty tieto.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Arvostamme lasten leikkiä ja leikin iloa. Järjestämme runsaasti aikaa ja tilaa sekä sopi-vasti/kohtuullisesti välineitä leikille. Kannustamme käyttämään mielikuvitusta leikin raken-tamisessa ja sallimme leikkivälineiden vaihtuvat käyttötavat. Esimerkiksi astioita saa tuoda pois kotileikkihuoneesta toiseen leikkiin tai kotileikistä voi lähteä kesken kaiken pal-lottelemaan, koska roolihahmolla on "koristreenit". Kierrätysmateriaaleja on saatavilla, jotta leikkiin voidaan askarrella tarpeen mukaisia elementtejä/välineitä. Tuemme leikin pit-käkestoisuutta sallimalla tilojen mahdollistamissa puitteissa leikin jättämisen seuraaviin päiviin. (Ei tarvitse aina siivota heti pois). Rohkaisemme lapsia leikkimään ja olemaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Autamme jokaista lasta löytämään leikkikaverin. Ha-

vainnoimme aktiivisesti leikkejä ja rikastutamme niitä pedagogisesti osallistumalla mukaan leikkiin. Huolehdimme, että kaikilla lapsilla on leikkirauha. Autamme lapsia selvittämään ristiriitatilanteita ja puutemme Kiusaamisen ehkäisy suunnitelman mukaisesti kiusaamistilanteisiin.

Keskustelemme huoltajien kanssa päivittäin lasten kuulumiset. Korostamme leikin elämyksellisyyttä sekä merkitystä lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle kertomalla heidän leikeistä ja niiden sisällöistä. Mielekkäät leikit voivat jatkua vielä kotonakin.

Lapset ja lasten leikit ovat ensisijaisia varhaiskasvatuksessa. Aikuinen on sensitiivisesti ja aidosti läsnä lasten leikkitalanteissa ja osallistuu niihin lasten tarpeiden mukaan. Kun varhaiskasvattaja havainnoi leikkiä tai on itse siinä mukana, ei toisen aikuisen tulisi häiritä leikkiä.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Jokioislaisen varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa pyritään edistämään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Jokaisen lapsen, huoltajan ja varhaiskasvattajan mielipide on tärkeä. Varhaiskasvatuksessa osallisuutta edistäviä toimintatapoja ovat lasten kokoukset, lasten haastattelut sekä arkipäivän keskustelut eri tilanteissa. Kaikilla ei ole samoja taitoja olla osallisena toiminnassa, jolloin kasvattajan ohjaus on tärkeää lapsen osallistamiseksi. Osalliseksi tuleminen tapahtuu vuorovaikutuksen seurauksena. Sanallista kommunikaatioita ei aina tarvita.

Varhaiskasvattajan tehtävänä on tukea lapsen osallisuutta ryhmään. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Kasvattajan on osattava huomioda lapset, jotka eivät hae huomiota tai joilla ei ole myönteisiä keinoja tai rohkeutta huomion hakemiseen. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vahvistaa osallisuutta. Vanhemmat saavat oman äänensä kuuluviin arjen keskusteluissa tuodessaan tai hakiessaan lasta varhaiskasvatuspaikasta. Lapset ja heidän huoltajansa arvioivat varhaiskasvatusta vuosittain vastaamalla arviointikyselyyn.

Varhaiskasvatuksessa jokainen yhteisön jäsen kohdataan yhdenvertaisesti. Jokainen lapsi ja aikuinen on "paras sinä, jonka tiedän". Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä. Yhdenvertaisuus ei kuitenkaan tarkoita samanlaisuutta. Kaikkien lasten varhaiskasvatuspäivän sisällöt eivät ole samanlaisia, vaan jokaisen päivän toiminta pohjautuu juuri kyseisen lapsen tarpeisiin. Kasvattajat kiinnittävät huomiota siihen, miten heidän asenteensa näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välitty-

vät lapsille. Omalla esimerkillään kasvattaja osoittaa, että jokainen hyväksytään juuri sellaisena kuin on. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Lapsia rohkaistaan tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Kuka tahansa voi näytelmässä esittää mitä tahansa roolia tai jokainen voi valita vapaasti oman leikkinsä. Kasvattajat tunnistavat lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä ja puuttuvat niihin pedagogisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä. Lisäksi sillä ansaitaan lapsen luottamus, jolloin hän uskaltaa kertoa mieltään painavista asioista.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Jokioislaisessa varhaiskasvatuksessa syvennetään oman kulttuurin tuntemusta juhlimalla suomalaisia juhlapäiviä ja vaalimalla niihin liittyviä perinteitä. Tähän liittyvät laulut ja laulu-leikit, lorut, perinneruuat, retket ja askartelut.

Varhaiskasvatus on kielitietoista. Kasvattaja ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteetin rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Varhaiskasvattajat rohkaisevat lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Keinoina ovat vuorovaikutus arjen tilanteissa sekä loruttelu, riittäminen, laulut, sadutus ja tarinat. Kasvattajat kiinnittävät huomiota omaan kielenkäyttöön ja tiedostavat olevansa lapsille kielellisiä malleja.

Jokaisella on perusoikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen. Kun varhaiskasvatusyhteisöön tulee osalliseksi vieraan kulttuurin edustaja, keskitytään oman kulttuuriperinteen ohella myös tutustumaan juuri tämän lapsen kulttuuriin ja kieleen.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kii-reettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Lasten kanssa opetel-

laan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristökäsitys sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Kasvattajan vastuulla on turvallisen vuorovaikutusilmapiirin luominen. Työtiimissä, jossa on enemmän kuin yksi työntekijä, on tärkeää sopia yhteisesti säännöt ja toimintatavat, joihin sitoudutaan. Nämä mahdollistavat ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Lapsi voi kokea olonsa turvallisiksi ja hyväksytyiksi. Turvalliseen ilmapiiriin sisältyy kiireetön, levollinen ja lapsilähtöinen arki. Hyväksymme kaikki temperamentit ja niihin liittyvän omatahtisuuden. Kasvattaja tiedostaa myös oman temperamenttinsa ja huomioi tämän vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristössämme huolehditaan lasten kielellisen kehityksen edistämisestä ja kielitietoisuudesta. Kieli on aina läsnä. Lapsille luetaan paljon ja kirjat ovat aina lasten saatavilla. Päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa käytetään kuvitettua päiväjärjestystä (PCS -kuvat) koko toimintavuoden ajan lapsimäärästä riippumatta. Tämä luo lapselle tur-

vaa ja auttaa jäsentämään lapsen omaa päivää. Kulttuurista moninaisuutta tuodaan näkyväksi muun muassa kirjojen ja laulujen avulla. Varhaiskasvatuksemme on käytössä pienryhmätoimintaa. Pedagogisessa pienryhmätoiminnassa toteutuu jokaisen lapsen osallisuus, nähdäksesi ja kuulluksi tuleminen sekä lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen.

Aikuisella on pedagoginen vastuu oppimisympäristön rakentamisesta. Lapset otetaan mukaan suunnitteluun. Oppimisympäristön tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot, tarpeet ja tuet. Oppimisympäristöt rakennetaan niin, että ne vahvistavat lasten yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään lähialueiden oppimisympäristöjä. Retkillä käydään mahdollisimman usein muun muassa lähimetsissä, pururadalla ja urheilukentällä. Retkillä lasten kanssa tutkitaan luontoa ja ympäristöä, lapset leikkivät luonnossa ja luonnonmateriaaleilla ja kehittävät motorisia taitoja monipuolisessa maastossa. Päiväkodeissa ja mahdollisuuksien mukaan perhepäivähoidossa lasten kanssa mennään luistelemaan ja hiihtämään mahdollisimman usein.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon ja kulttuuriperintökohteisiin rikastuttavat lasten oppimisympäristöjä. Jokioisilla käyntikohteita ovat esimerkiksi Elonkierto, Kartanonpuisto, Pappilamuseo, Tapulimakasiini ja kirkko. Lisäksi yhteistyötä tehdään muiden paikallisten toimijoiden kanssa, kuten kirjaston, Jokioisten vapaapalokunnan, MLL:n Jokioisten paikallisyhdistyksen sekä seurakunnan kanssa.

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Yhteistyön ylläpitäminen on kasvattajan vastuulla. Perheet kohdataan yksilöidysti ja samanarvoisesti.

Yhteistyö huoltajien kanssa alkaa lapsen tullessa ennalta sovitulle tutustumiskäynnille päiväkotiin tai perhepäivähoitoon. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa yhteistyö huoltajien kanssa on erityisen tärkeää. Lapsen tutustumiskäynnille varataan aikaa. Perhepäivähoidossa aloittavalle lapselle laaditaan hoitosuunnitelma ja päiväkodissa täytetään Tervetuloa päiväkotiin -lomake. Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma. Yhteistyö on merkityksellistä myös lapsen kaikissa siirtymävaiheissa.

Avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus yhteistyössä on tärkeää. Lapsen päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat sekä lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajat tuntevat parhaiten oman lapsensa ja kasvattajalla on ammatillinen asiantuntijuus. Näitä hyödynnetään lapsen hyvään ja toimivaan arkeen. Yhteistyöstä muiden tahojen kanssa sovitaan aina huoltajien kanssa. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatuksen tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Päiväkodeissa ja on käytössä Peda.net, esiopetuksessa Peda.net ja Wilma.

Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lapsen tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatuslaki edellyttää, että kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa toimitaan monialaisessa yhteistyössä ja luodaan tarvittavat yhteistyörakenteet.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan, neuvolapsykologin, puhe- ja toimintaterapeuttien, perheneuvolan, lasten psykiatrian, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden asiantuntijoiden kesken. Yhteistyön merkitys korostuu erityisesti silloin, kun jollain yhteistyön tahoista herää huoli lapsen kehityksestä ja hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään.

Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio huoltajan kirjallisella suostumuksella. Jokioisilla lapsista laaditaan neuvolaan tiedonsiirtolomake neljävuotisneuvoloihin.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on lisätä oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukea varhaiskasvatuksen tavoitteita. Yhteistyötahoja ovat muun muassa kirjasto, poliisi, palo- ja pelastuslaitos, koulu, seurakunta, järjestöt, luonto-, kulttuuri- ja liikuntatoimijat sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Jokioinen
1873

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Kuvio 3. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan kuvakaavio. Opetushallitus 2017.

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuva 4). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä

ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Pedagogisen toiminnan suunnittelussa kasvattaja huomioi lapsen mielenkiinnonkohteet ja tarpeet sekä kasvuympäristöön liittyvät merkitykselliset asiat. Kasvattajan/kasvattaja-yhteisön tehtävänä on luoda ryhmään osallisuuden kulttuuri. Pedagogisen toiminnan tavoitteiden toteutumista arvioidaan päivittäisessä toiminnassa, tiimipalavereissa ja vuosittain arviointipalavereissa. Varhaiskasvatuksessa tavoitteenamme on kehittää yhtenäisiä arvioinnin välineitä ja menetelmiä.

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisesti ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten, sadutusten, haastattelujen, askartelujen ja henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin keskiössä on lapsen kehitys ja oppiminen. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa jatkuvasti lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa. Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia. Osa lapsen kehitystä ja oppimista dokumentoidaan lapsen kasvun kansioon.

4.3 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeeminen ja ilmaisu. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Päiväkodeissa yhtenä työtapana on pienryhmätoiminta ja siirtymätilanteiden porrastaminen. Varhaiskasvatuksen työtavoissa vältetään turhaa odottelua, jonottelua ja paikallaan istumista. Kasvattajan työtapojen valintaa ohjaavana periaatteena on aktiivinen läsnäolo ja kiireettömyys.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Pienempien lasten aloitteet ovat usein kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista. Tartutaan tilanteeseen, jolloin huomataan otollinen hetki opetella uusi asia esimerkiksi lapsi ihmettelee/kysyy jotakin tai lapselle on syntynyt väärinkäsitys jostakin. Havaitaan lasten aloitteita ja tunnetiloja. Opettelemme toimimaan yhdessä, opimme toisiltamme ja autamme toisiamme.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin. Lapselle leikin

merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä. Leikki saa näkyä ja kuulua.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätelämään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisan sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhausleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstö turvaa leikin edellytykset, ohjaa leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Aikuisen tehtävänä on luoda leikkiin salliva ja turvallinen ilmapiiri. Henkilöstö tukee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti jokaisen lapsen leikin kehittymistä ohjaten sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Kasvattaja on läsnä lasten leikille. Henkilöstön fyysinen ja psyykkinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä.

Henkilöstön havainnoi ja dokumentoi lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havaintoja käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla. Kasvattaja mahdollistaa lapsen leikkiin keskittymisen. Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja.

Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit ja digitaaliset välineet tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös kasvattaja on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

4.5 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet

Kuvio 4. Oppimisen alueet. Opetushallitus 2017.

Oppimisen alueet ryhmitellään esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi: 1) Kielten rikas maailma, 2) Ilmaisun monet muodot, 3) Minä ja meidän yhteisömme, 4) Tutkin ja toimin ympäristössäni ja 5) Kasvan, liikun ja kehityn.

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat monipuolisen eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa. Tämä mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Keskeisenä lähtökohtana toiminnassa ovat jokaisen lapsen mielenkiinnon kohteet ja kyvyt sekä lasten ryhmä- ja yksilökohtaisten tarpeiden huomioiminen. Kasvattaja kartoittaa kaikkien lasten mielenkiinnonkohteita arjen moninaisissa vuorovaikutustilanteissa muun muassa havainnoimalla ja haastatteleamalla lasta/lapsia sekä lasten kokouksissa. Kasvattaja/kasvattajayhteisö luo turvallisen ympäristön lapsen omien mielipiteiden ilmaisuun. Kasvattajalla tulee olla herkkyyttä havaita lapsen aloitteita ja mielipiteitä sekä mielenkiinnonkohteita. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti.

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen** ja **valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (osio Laaja-alainen osaaminen). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytynyttä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään osiossa Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että samanikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät**, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 5. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus 2017.

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa** ja **sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikkittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiiretön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimis-

sen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Jokioislaisia painotuksia oppimisen alueisiin

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (osio Laaja-alainen osaaminen). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikutamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytynyttä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään osiossa Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että samanikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoidaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten kielen ymmärtämisen taitoja tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Kasvattaja käyttää selkeää puhetta ja hyvää suomea. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia. Kuvitettu päiväjärjestys on päivittäisessä käytössä ympäri vuoden koko Jokioisten varhaiskasvatuksessa: perhepäivähoidossa, päiväkodeissa ja esiopetuksessa.

Lasten puheen tuottamisen taitojen kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten kielen käyttötaitoja ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän kielellinen muistinsa ja sanavarantonsa laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiiretön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä. Jokioisten päiväkodeissa ja mahdollisuuksien mukaan perhepäivähoidossa tehdään säännöllistä yhteistyötä kirjaston kanssa.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuuden kehittymistä. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillesi.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Kirjat ovat aina lasten saatavilla. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvausta sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen musiikillisen ilmaisun tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoitamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta. Varhaiskasvatuksessa on mahdollisuus osallistua eri tahojen järjestämiin konsertteihin.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä.

Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin. Lasten taidetta pidetään esillä kaikissa varhaiskasvatuspaikoissa ja niitä voidaan ihailla yhdessä lasten ja lasten huoltajien kanssa. Jokioisilla järjestetään vuosittain varhaiskasvatuksen taidenäyttely Tapulimakasiinilla. Lisäksi lasten taidetta on esillä kirjastossa vaihtelevasti. Lasten kanssa vieraillaan lähiympäristön taidenäyttelyissä.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla. Käsityöllisen toiminnan ja ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia pehmeitä ja kovia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten käsityöllisessä toiminnassa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta. Varhaiskasvatuksessa on mahdollisuus osallistua eri tahojen järjestämiin teatteriesityksiin. Varhaiskasvattajat tuottavat lapsille ja yhdessä lasten kanssa esittävää taidetta.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksytyiksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta. Tutustutaan oman kunnan historiallisiin kohteisiin sekä nykyiseen rakennettuun ja rakentamattomaan moninaiseen ympäristöön.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esi-neistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta. Oppimisympäristöihin liittyvät oma-kohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huo-

miota päivittäisissä tilanteissa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan. Havaintoja ilmaistaan ja tarkastellaan esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikojä havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävä elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä. Kasvattaja ohjaa lasta esimerkiksi veden kulutuksessa ja käsipaperin käytössä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelemisen vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemuksen ja rauhoittumisen paikka.

Jokioislaisessa varhaiskasvatuksessa luonnon merkitys ja luonnon läheisyys korostuvat. Luontoa hyödynnetään lapsen monipuolisena oppimisympäristönä. Lapsia opetetaan toimimaan ympäristössä luontoa säästäen ja luonnosta nauttien. Kannustamme lapsia leikkimään erilaisilla luonnonmateriaaleilla ja toimimaan ympäristössä mielikuvitustaan käyttäen ja luontoa kunnioittaen. Lasten kanssa leikitään, retkeillään ja seikkaillaan metsissä hyödyntäen esimerkiksi Metsämörrikoulutusta ja -materiaalia. Mahdollisuuksien mukaan retkeillään myös maaseutu- ja kotieläinpuistossa Elonkierrossa, Kartanonpuistossa ja

muissa puistoissa. Lapsi oppii hyödyntämään luonnon monipuolisuutta myös rauhoittumisen ja hiljaisuuden paikkana. Kulkeminen luonnossa kehittää lapsen karkeamotorisia taitoja. Luonnossa riittää aina ihmeteltävää ja opittavaa: kasvit, äänet, jäljet ja tuoksut.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittelamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

Jokioislaisessa varhaiskasvatuksessa aikuinen ohjaa lasta kierrätyksen alkeisiin: opetetaan lasta sopiviin annosmääriin hävikin välttämiseksi, lajittelemaan bio- ja sekajätteet sekä paperi. Lapsia opetetaan yhteisestä omasta ympäristöstä ja omaisuudesta huolehtimiseen kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti. Aikuinen sanoittaa, miksi kierrätetään ja miksi ei saa roskata ja toimii itse esimerkkinä.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan tietoteknologiaan laitteisiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan ensimmäisiä valmiuksia teknologisen lukutaidon kehittymiseen. Teknologiakasvatuksen kohteena on ihmisen rakentama ympäristö kokonaisuudessaan. Ihmisen rakentamaa ympäristöä tarkastellaan lapsen oman oppimisympäristön näkökulmasta. Tietoteknologiset laitteet tuovat lasten toiminta- ja oppimisympäristöön uusia mahdollisuuksia. Jokioisilla päiväkodeissa ja esiopetuksessa on iPadeja, joiden käyttöön lapset saavat tutustua oman kehitystasonsa mukaisesti aikuisen ohjauksella. Yhdessä lasten kanssa voidaan myös käyttää muita tietoteknisiä laitteita.

Kasvan, liikun ja kehityksen

Kasvan, liikun ja kehityksen -oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveelle kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikojia tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenaikalle tyypillisiä tapoja ulkoilla. Jokioisten päiväkodeissa sekä mahdollisuuksien mukaan perhepäivähoidossa hyödynnetään kunnan urheilukeskuksen liikuntamahdollisuuksia. Perusliikuntataitoihin, joukkuepeleihin ja erilaisiin liikunnallisiin sääntöleikkeihin ohjataan ympäri vuoden. Talvisin panostetaan erityisesti hiihtoon ja luisteluun.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Lasta ohjataan terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Jokioisten päiväkoideille on myönnetty Makuaakkoset -diplomi, joka on tunnustus ravitsemuksellisesti, kasvatuksellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä päiväkotiruokailun edistämisestä. Lapsille opetetaan hyviä ruokatapoja, heitä kannustetaan totuttelemaan uusiin makuihin, heille opetetaan jätteiden lajittelua biojätteisiin ja sekajätteisiin. Aikuinen on ruokailutilanteissa esimerkkinä lapselle.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Jokioisilla varhaiskasvatusta annetaan suomen kielellä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen kielen oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman

äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys. Lasta ei käytetä tulkkina.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kieli- taidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea toisena kielenä. Suomen kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuvaranto. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Kasvattaja puhuu rauhallisesti käyttäen selkokieltä.

Suomen kielen oppimisessa hyödynnetään kuvia. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Jotta lapsi voi kokea kuuluvansa osaksi ryhmää, hänen on tärkeää oppia yhteistä kieltä. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen. Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Lapsen ja lapsiryhmän tuen tarpeiden tunnistamista perhepäivähoidossa ja päiväkodissa edistää henkilöstön hyvä perustietämys lapsen myönteisen kehityksen ja oppimisen etenemisestä eri ikäkausina. Perhepäivähoitajan ja päiväkodin lapsiryhmän henkilöstön työtiimiin kuuluvan kiertävän erityislastentarhanopettajan (=kelto) työn kautta työntekijän on mahdollista saada konsultointiapua lapsen tuen asioissa. Tämä yhteistyö luo pohjan riittävän aikaisen, oikein kohdennetun ja tarkoituksenmukaisen tuen rakentamiselle lapsen arkeen. Lapsen kehityksen ja oppimisen tukemisessa yhteistyön keskiössä on lapsen huoltaja. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuen tarpeen voi ottaa puheeksi huoltaja, varhaiskasvatuksen työntekijä tai muu lapsen kanssa toimiva asiantuntija. Lapsen tuen tarpeista keskustellaan aina huoltajan/huoltajien kanssa. Hyvä, luottamuksellinen ja rakentava yhteistyö huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä edistää myönteisesti lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Lapsen tuki rakennetaan aina siihen perhepäivähoiton tai päiväkodin ryhmään, jossa lapsi on ja se järjestetään osana lapsen arkea ja päivittäistä varhaiskasvatustoimintaa.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Nämä asiat kirjataan Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Lapsen tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa yhteistyö lapsen, huoltajan, perhepäivähoitajan/ ryhmän lastentarhanopettajan, kelton sekä varhaiskasvatuksen muun henkilöstön kanssa on tärkeää. Tuen antaminen kuuluu koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työkuviensa ja vastuidensa mukaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu tarpeen mukaan lapsen tuen suunnitteluun. Lapsen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan erityisesti oppimisedellytysten edistäminen sekä lapsen itsetunnon, myön-

teisen minäkuvan, oppimisen ilon ja osallisuuden vahvistaminen. Ryhmässä huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään ja ryhmän jäsenenä. Kehityksen ja oppimisen tuki on kiinteä osa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja sitoutunutta työtettä lapsen hyvän kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Lapsen tuen tarpeen arviointiin liittyvät käytännöt

Jokaisella lapsella on oikeus saada mahdollisimman nopeasti tukea kehitykselleen, oppimiselleen ja hyvinvoinnilleen. Näin voidaan ehkäistä ongelmien syntymistä, kasvamista ja moni-muotoistumista. Lapsen tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä. Osa lapsista tarvitsee enemmän ja säännöllistä tukea – mahdollisesti samanaikaisesti useita tuen muotoja.

Lapsen tuen tarve ja määrä perustuu aina monialaiseen keskusteluun, lapselle mahdollisesti tehtyjen tutkimusten tuloksiin ja yhteiseen näkemykseen huoltajan kanssa lapsen tuen saannin tarpeellisuudesta.

Varhaiskasvatuksessa lapsen lähiarjessa työskentelevä henkilöstö on avainasemassa lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa. Lapsen tuen tarpeiden arvioinnissa hyödynnetään arjen havainnointia ja monipuolista pedagogista dokumentointia sekä erillistä lapsen havainnointilomaketta.

Lapsen tukitoimien käynnistyttyä perhepäivähoidossa ja päiväkodissa henkilöstö seuraa lapselle laaditun varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä säännöllisesti ryhmän arjessa. Havaintoja kirjataan lapsen havainnointilomakkeeseen. Päiväkotiryhmässä kaikkien kasvattajien havainnoima ja dokumentoima tieto on merkityksellistä. Kelto käy säännöllistä keskustelua lapsen ryhmän kasvattajan/kasvattajien kanssa lapsen tuen tarpeesta ja tukitoimista. Huoltajan kanssa keskustellaan ja vaihdetaan kuulumisia lapsen tuen havainnoista esim. lapsen hakutilanteissa. Huoltajalle välitetään tietoa niin lapsen hyvästä kehityksen ja oppimisen etenemisestä kuin mahdollisesta tuen tarpeen lisääntymisestä.

5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Lasten ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön käytännöt tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa omassa ryhmässään oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa.

Huoltajalla on asiantuntijuus oman lapsensa asioissa. Hän tuntee parhaiten lapsensa. Perhepäivä- hoidossa ja päiväkodissa ryhmän kasvattaja tutustuu ryhmänsä jokaiseen lapseen yksilöllisesti arjen eri tilanteissa ja toiminnoissa. Lapsen ja lapsiryhmän kanssa toimiessaan, havainnoimalla ja dokumentoimalla, haastatteleamalla ja keskustelemalla kasvattajalle muodostuu kuva lapsen kiinnostuksen kohteista, vahvuuksista ja yksilöllisestä tuen tarpeesta. Kasvattaja perehtyy myös lapsesta mahdollisesti käytettävissä oleviin asiakirjoihin (aiemmat vasu/t, asiantuntijalausunnat).

Lapselle annettavaa tukea lähdetään suunnittelemaan varhaiskasvatuksessa heti tuen tarpeen ilmennyttyä yhteistyössä huoltajan kanssa. Perhepäivähoidossa ja päiväkodissa on mahdollista ottaa heti yhteistyöhön mukaan kelto. Mikäli lapselle ei ole vielä laadittu Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, huoltaja, perhepäivähoitaja/lastentarhanopettaja ja kelto voivat pitää neuvottelun lapsen asiassa ja sopia miten yhteistyössä lasta autetaan ja asian kanssa edetään. Huoltajan kanssa keskustellaan tuen saamisen mahdollisuuksista ja tuen keskeisistä periaatteista. Lisäksi huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Yhteistyötä huoltajan kanssa toteutetaan avoimuuden periaatteella: huoltaja tietää, mitä tietoa hänen lapsestaan siirretään minnekin.

Pääsääntöisesti lapsen tarvitsema tuki kirjataan lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä päiväkodissa että perhepäivähoidossa. Suunnitelmaan kirjataan lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet, kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät tarpeet, vastuut ja työnjako, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistapa ja arviointi. Suunnitelman laadinnassa yhdistetään huoltajan, perhepäivähoitajan/lastentarhanopettajan ja kelton sekä mahdollisesti muiden asiantuntijoiden tieto lapsesta yhteiseksi tiedoksi lapsen edun mukaisesti. Lapsi osallistuu mukaan yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Tukitoimista keskustellaan yhdessä huoltajan kanssa huoltajaa kuunnellen ja yhdessä ratkaisuja pohtien. Suunnitelman laadintapalaverin koolle kutumisesta ja suunnitelman kirjaamisesta vastaa kelto. Lapsen varhaiskasvatuksen suunnitelman toteutumista arvioidaan yhdessä sovitusti.

Monialainen yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö käynnistyy perhepäivähoidossa tai päiväkodissa lapsen asioissa neuvottelutilanteissa tai lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Mukana ovat huoltaja, perhepäivähoitaja/ ryhmän lastentarhanopettaja, kelto ja mahdolliset muut varhaiskasvatuksen asiantuntijat sekä muut lapsen kanssa toimineet/konsultointia varten pyydyt asiantuntijat. Kelto toimii koollekutsujana. Monialaisen yhteistyön tavoitteena on lapsesta saatavan yhteisen tiedon yhdistäminen ja sen hyödyntäminen lapsen edun mukaisesti. Monialaista yhteistyötä toteutettaessa noudatetaan tietojen antoa ja salassapitoa koskevia säännöksi. Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat mm. lastenneuvola, puheterapia, toimintaterapia, perheneuvola, vammaispalvelu, lastenpsykiatria, sairaalat, lastensuojelu.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan yhteydessä tarkennetaan arjessa tapahtuvan monialaisen työn vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken. Samassa yhteydessä sovitaan lapsen saaman tuen seurannasta ja arvioinnista sekä mahdollisista tarvittavista toimenpiteistä. Tällainen asia voi olla esim. yhteinen keskustelu jatkotutkimuksien tarpeellisuudesta lapselle - tutkimuksesta saatavan tiedon tarpeellisuudesta ja hyödystä lapselle myöhemmin elämässä.

Vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Huoltajalle annetaan riittävän ajoissa tietoa asiaan liittyvistä seikoista. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Päätöksen tekee sivistystoimenjohtaja.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun laitoksen keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt varhaiskasvatuksen aikana ja siirryttäessä esiopetukseen

Lapsen aloittaessa perhepäivähoidossa tai päiväkodissa huoltajan/huoltajien antama tieto lapsestaan on merkityksellistä lapsen hyvälle varhaiskasvatuksen aloitukselle. Lapsesta käytettävissä olevat mahdolliset asiantuntijoiden tutkimukset voidaan hyödyntää tarvittavien tukitoimien järjestämiseen ja myöhemmin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Myös huoltajille on tärkeää antaa tietoa lapsen uudesta varhaiskasvatuspaikasta.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksen sisällä (perhepäivähoitajalta toiselle/perhepäivähoitajalta päiväkotiin/päiväkodin ryhmästä toiseen) tai lapsen siirtyessä esiopetukseen

kelto vastaa tiedon siirrosta tuen asioissa ja se toteutetaan yhteistyössä lähettävän perhepäivähoitajan/ryhmän lastentarhanopettajan kanssa. Tiedonsiirrosta sovitaan yhdessä huoltajan kanssa. Huoltajalla on mahdollisuus osallistua tiedonsiirtoon.

Lapsen siirtyessä kunnan varhaiskasvatuksesta toiselle paikkakunnalle, kelto sopii tiedonsiirrosta yhdessä huoltajan kanssa.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Pedagogiset, rakenteelliset ja hyvinvointia tukevat järjestelyt

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ennaltaehkäistään pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtaidoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia.

Perhepäivähoidossa ja päiväkodissa lapsen kehityksen ja oppimisen tukea voidaan antaa seuraavilla järjestelyillä:

Pedagogisia järjestelyjä: kuvitettu päiväohjelma koko ryhmän käytössä, tarvittaessa lapsella yksilölliset kuvat, pienryhmätoiminta, kuvien, tukiviittomien ja muun kielen ja kommunikoinnin tukeminen, lapsen yksilöllinen ohjaus (rohkeisuus, kannustus, innostus, hyvän huomaaminen, apu arjen eri tilanteissa), kelton konsultointi ja ohjaus ryhmään lapsen ja kasvattajan tarpeiden mukaan, kelton osallistuminen lapsen pienryhmätoimintaan tai yksilölliseen ohjaukseen, tulkittamis- ja avustamispalvelut sekä erityisten apuvälineiden sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttö.

Rakenteellisia järjestelyjä: ryhmän lapsimäärän pienentäminen, henkilöstön mitoitus ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut.

Hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä: vuorovaikutusleikkitoiminta, sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijuuden antama ohjaus ja konsultaatio, varhaiskasvatuksen henkilöstön pedagogiikkaa ja lapsen hyvinvointia lisäävät koulutukset.

Tuen toteuttamista arvioidaan säännöllisesti arjessa ja tarvittavista muutoksista sovitaan aina huoltajan kanssa.

Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteutuminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jokaisen lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki suunnitellaan yksilöllisesti.

5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman rakenne ja sen laatimiseen ja arviointiin liittyvät käytännöt tuen aikana

Perhepäivähoidossa ja päiväkodissa jokaiselle lapselle laaditaan Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapselle, joka aloittaa varhaiskasvatuksessa uuden toimintakauden alkaessa laaditaan suunnitelma syys- lokakuun aikana. Lapselle, joka aloittaa varhaiskasvatuksessa kesken toimintavuoden, suunnitelma laaditaan kahden kuukauden sisällä aloituksesta. Suunnitelman laadinnan järjestämisestä ja kirjaamisesta vastaa kelto sekä perhepäivähoidossa että päiväkodissa. Lapsen suunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajan, perhepäivähoitajan tai ryhmän lastentarhanopettajan, kelton ja muiden mahdollisten asiantuntijoiden kanssa. Huoltajan kanssa sovitaan suunnitelman laadintaan osallistuvat muut asiantuntijat.

Suunnitelmaan kirjataan lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet. Kun lapsi saa kehityksensä ja oppimiseensa tukea, hänen varhaiskasvatus - suunnitelmaansa kirjataan lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut:

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- henkilöstön mitoittamiseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, esimerkiksi toiminnan eriyttäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, pienryhmätoiminta tai viittomien ja kuvien käyttö
- tulkittamis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut:

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden, kuten erityislastentarhanopettajan palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestely ja vastuut

Tuen seuranta ja arviointi

- tavoitteiden toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat

Varhaiskasvatuksessa otetaan käyttöön elokuusta 2017 Opetushallituksen julkaisema lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, **joka ilmestyy syksyllä 2017 luonnospohjana. (Onko luonnospohja tarpeellista mainita?)**

Tuen toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Annetun tuen vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti arjessa. Suunnitelmaa muutetaan tarpeen mukaan. Jos tuen tarve ja toimenpiteet päättyvät, ne kirjataan suunnitelmaan. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksessa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

Jokioisten kunnassa ei ole varhaiskasvatussuunnitelman laadintahetkellä (2017) vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

7. Toiminnan arviointi ja kehittämisen varhaiskasvatuksessa

7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskeissa asioissa. Kansallisen tason arvoinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa. Ulkopuolista arviointia voidaan järjestää myös muiden tahojen suorittamana tai kansainvälisenä arviointina.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa. Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa lasten osallisuus, henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt.

Yksilötason arviointi perustuu varhaiskasvatuslakiin ja tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen laatimista tai päivittämistä. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan ta-

voitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi on myös osa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin tukea. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin osioissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki.

Jokioisilla varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin periaatteita ovat: monipuolisuus, suunnitelmallisuus, säännöllisyys ja tavoitteiden tiedostaminen. Arvioinnista saatavalla tiedolla on oltava käyttöarvo laadukkaana varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Toiminnan arviointi on koko varhaiskasvatuksen kattava: arvioidaan samoja asioita saman ajanjakson ajan.

Toiminnan arvioinnin käytäntöjä ovat tällä hetkellä (2017):

- Lapsille: haastattelut, asiakaskyselyt
- Huoltajille: asiakaskyselyt, suulliset ja kirjalliset palautteet arjen tilanteissa
- Henkilöstölle: säännöllinen oman työn arviointi, tiimisopimusten arviointi, kehityskeskustelut

